

Певний Богдан Петрович

Життя та творчість

Богдан Певний – світоч українознавства

Богдан Певний (4.06.1931–7.09.2002) – видатний мистець, мистецтвознавець, письменник, громадський діяч, художник-ілюстратор підручників з українознавства в діаспорі (США), співредактор відомого журналу "Сучасність", член Співки художників України, член Співки письменників і Співки журналістів України, великий патріот України – народився 4 червня 1931 року на Волині в родині знаного мецената, видавця, правника, посла до польського сейму Петра і Зінаїди Певних.

Рід його батька походив з Полтавщини, але у вихорі більшовицького експерименту та визвольних змагань українського народу періоду 1918–1930 років Петро Певний поселився в м. Луцьку, який змушений був покинути у 1939 р., уникаючи більшовицького арешту. Цієї долі не минули брати Петра Певного – Олександр, Григорій, Микола, які були страчені в 40-х роках ХХ ст. Він – нащадок того П. Певного з Полтави, який подарував свою землю, на якій у 1903 р. було встановлено пам'ятник Іванові Котляревському; на чії кошти було відновлено будинок, де жив класик української літератури; що сприяв розвиткові театрального мистецтва.

Біографія Богдана Певного складна і трагічна. Невдовзі після від'їзду батька померла його мати, і він в 11-річному віці залишився під опікою материних батьків, згодом – лише дідуса Никифора. У 1944 р. архієпископ Мстислав Скрипник (хрещений батько Богдана) допоміг вивести хлопця до Варшави, де він зустрівся з батьком. З того часу почалося його життя поза Батьківщиною.

Середню освіту Богдан Певний отримав у Німеччині у 1949 р. І вже відтоді систематично друкував політичні карикатури в українських еміграційних часописах, що виходили в Мюнхені, Парижі, США. У 1951 р. разом з батьком емігрували до США, де поселилися в Нью-Йорку. Здобув вищу освіту в галузі мистецтва, навчаючись у Колумбійському та Нью-Йоркському університетах. У 1957 р. помер його батько, і Богдан залишився круглим сиротою на чужині. Ще під час навчання він став співзасновником Товариства молодих образотворчих мистців у Нью-Йорку (1955), виставляв свої картини на щорічних виставках. Займав керівні посади (заступник голови) в Об'єднанні мистців українців в Америці.

У 1960 р. одружився з українкою Христиною Квасницею, прожив з нею у злагоді і любові. Вони виростили трьох дітей, яким передали свою любов до України. Найстарша Оленка – знаний мистецтвознавець, професор, дослідник пам'яток культури ХІІ сторіччя в Україні. Має цілу низку наукових праць з дослідження Кирилівської церкви в Києві. Лариса Певна – професор у галузі генетики, син Тарас займається підводною археологією, брав участь в археологічних експедиціях в Криму. Усі троє володіють українською мовою; на початку 90-х років на міжнародному симпозіумі генетиків у Львові Лариса Певна як представник США виголошувала свою доповідь українською

мовою.

Внесок Богдана Певного в розвиток українознавства в діаспорі і в Україні важко переоцінити. Його невтомна праця для збереження національної ідентичності українців у США пов'язана з ілюструванням численних видань з українознавства, призначених для дітей та молоді, які виходили в діаспорі в повоєнний час. Серед них: проілюстрована "Історія України" Івана Крип'якевича, дві читанки для шкіл українознавства (1966), книга для дітей Миколи Щербака "Волошки" (1969), "Україна" – енциклопедія для молоді (1971). Ілюстрації до дитячих книжок вирізняються особливою теплотою, вони дуже чіткі і змістовні. Це, зокрема, ілюстрації таких свят, як Різдво, де зображена родина за столом на святвечір, атрибути свята Коляди та обов'язкові страви на столі, колядники з зіркою, на веснянки дівчатка водять танок у національному вбранні. Герої казок також вбрані у народний одяг. Це мало велике пізнавальне і виховне значення, навчало дітей любити і розуміти далеку землю своїх дідів і батьків. Ілюструючи народні казки, Богдан Певний зображував різних персонажів, знайомив українських дітей з багатою природою України, звичаями, традиціями. Своєю найважливішою роботою в оформленні книг мистець вважав працю "Книжковий знак шестидесятників" (1972), де були вміщені плакати художників України.

Мистецькі праці Б. Певного переважно сюрреалістичного напрямку: "Пророк" (1957), "Спаситель" (1971) та низка інших. Чимало картин мають суто фольклорне, міфологічне та історичне забарвлення: "Трипільські глечики" (1963), "Русалки" (1965), "Дохристиянські вірування українського народу" (1965), "Моделі дерев'яних церков з Бойківщини, Гуцульщини та Лемківщини" (1970–1975). Найвідоміша робота "Земля" (1963), присвячена пам'яті голодомору в 1932–1933 роках в Україні, і є однією з перших робіт, що знайомили світ з українською трагедією штучного голоду.

Про мистецький хист Б. Певного писали чимало мистецтвознавців діаспори. Вчений висвітлював проблеми мистецтва в широкому контексті, добре знав модерні напрями мистецтва у світі, цікавився творчістю українських мистців-емігрантів у різних країнах їхнього осідку. Він є автором численних праць, завдяки яким Україна і світ довідалися про визначних українських мистців, розкиданих по світу. Найбільші його мистецтвознавчі розвідки – монографія про Миколу Неділко (1983) та книга "Михайло Черешньовський – велетень поміж нами" (2000) про видатного українського скульптора діаспори. Його перу належать також численні статті про художників та скульпторів всесвітнього значення: Михайла Мороза, Михайла Бойчука, Якова Гніздовського, Олександра Архипенка, Петра Холодного, Галину Мазепу, Мирона Левицького, Віктора Цимбала, Едварда Козака, Василя Кричевського, Олексу Новаківського, Аллу Горську, Івана Марчука та багатьох інших мистців, які своїми творами збагатили культурну скарбницю світу. Він був одним із організаторів виставок українських мистців в Америці ще за радянського часу і, зрозуміло, писав про основні напрями сучасного українського образотворчого мистецтва.

Творче життя Богдана Певного від 1984 р. тісно пов'язане з таким відомим

часописом у Нью-Йорку, а з 1992 р. – в Україні, як "Сучасність". За його ініціативою журнал, заснований у діаспорі, продовжив своє існування в Києві, де мистець був художнім редактором та редагував усі статті на мистецькі теми, а з 1996 р. став головним співредактором журналу. Родина Певних опікувалася передплатою журналу в діаспорі, чим матеріально підтримувала видання журналу в Україні.

У 1992–2002 роках мистецтвознавець Б. Певний познайомив українського читача на сторінках "Сучасності" з багатьма цікавими дослідженнями у галузі українського та світового мистецтва. Його публікації "Архипенкове коріння" (1992), "Пісня без слів: абстрактний експресіонізм" (1993), "Хуан Міро – каталонський поет зорового мистецтва" (1994), "Винниченкове малярство: курйоз чи мистецтво?" (1994), "Дещо про книжковий знак і мистецтво Мирона Левицького" (1995), "Сальвадор Далі: ранні роки" (1995), "Марк Шагал – з-під неволі анонімності у світ модерного мистецтва" (1996), "Апостол мистецтва доби індустріалізації: Фернан Леже" (1998), "Холодні – батько, син і правнук" (2001) та багато інших стали помітним явищем в українському мистецтвознавстві і виводили українських вчених на більш широкі обрії розуміння розвитку світового мистецтва.

Зі здобуттям незалежності України Богдан Певний багато писав до періодичних видань в Україні від таких часописів, як "Україна", "Пам'ятки України", "Дзвін", "Слово і час", "Пам'ять століть", "Старожитності до українських газет". Він пропагував цінності українського мистецтва, відкривав замовчувані раніше славетні імена, знайомив українців з культурою інших народів світу. Його неоціненні статті та спогади про мистців діаспори, з якими він спілкувався, стали важливим, а інколи і єдиним джерелом пізнання історії українського мистецтва.

Публіцист Богдан Певний був автором понад 150 есе, статей і розвідок найактуальніших тем з розвитку української культури. Він брав участь у різноманітних культурних подіях, що стосувалися України, і писав правдиво про досягнення та утиски українського мистецтва. З гордістю аналізував успіхи українських міжнародних виставок мистецтва, знайомив світ з досягненнями України в галузі культури. Не випадково Б. Певний став у 1990 р. відповідальним за велику виставку графіки Якова Гніздовського в Державному музеї українського образотворчого мистецтва у Києві та Національному музеї у Львові.

Перо справжнього майстра відразу помітне і в художній прозі мистця. Вже перед самим відходом за останню межу він потримав у руках свою книгу "Змова", опубліковану видавництвом "Кальварія" у Львові 2002 р. У цій книзі на основі архівів та спогадів свого батька, який був сам учасником визвольних змагань, відтворено історичні події 1919–1920 років. З великою майстерністю описано репресивні заходи проти української культури та її діячів у біографічній повісті "Дійство у п'ятому вимірі", яка присвячена малодослідженим сторінкам творчості видатного мистця Михайла Бойчука. Біографічні мотиви відображені в повісті "Юрко".

Моє випадкове знайомство з Богданом Певним відбулося у 1983 р. в Києві, а пізніше ми зустрічалися з родиною Певних багато разів. І в їхній гостинній хаті у Нью-

Йорку, Києві. Основне, що притягувало до нього, – це глибока ерудиція, потужний інтелект, відсутність будь-якої зверхності до людей. Любив розповідати, і його можна було слухати годинами. Був надзвичайним батьком для своїх дітей: завжди цікавився, над чим працюють його діти, допомагав порадами, втішним словом. Дружина була його першим читачем, домашнім критиком. Гармонійне подружжя було одним цілим. Навіть їхні дискусії на різні теми світилися якоюсь незбагненною спорідненістю двох сердець. Був простим і людяним, йому боліло все, що стосувалося України. Мріяв про поїздку до України. Та 7 вересня 2002 р. після важкої хвороби перестало битися добре серце Богдана Певного. У нього треба вчитися, як любити свою Вітчизну.

Творчий доробок Богдана Певного в галузі мистецтва, мистецтвознавства, журналістики, красного письменства, українознавства ще чекає на свого вдумливого дослідника. Історіографія з дослідження його творчості поки що невелика. Вдова і діти, зібравши розкидані по різних часописах статті, підготували разом з видавничою групою "Сучасності" прекрасне ґрунтовне видання праць під назвою "Майстри нашого мистецтва" (К., 2005). У передслові академіка НАН України Івана Дзюби написано: "Вперше побачимо сукупний масштаб мистецтвознавчої праці Богдана Певного, – і він вражає".